

της απομάκρυνσής του από τα κέντρα, της κοινωνικής αποσάρθρωσης και της συνεχούς σύγκρουσης των Μεγάλων Δυνάμεων της εποχής στα όρια του, προσφερόταν στους νεαρούς προοδευτικούς Έλληνες εθνικιστές για εκδήλωση αντιισλαμικής εξέγερσης. Έτσι θα δημιουργηθεί το ελληνικό Βασίλειο στο πλέον καθυστερημένο, οικονομικά και πνευματικά, τμήμα του ελληνικού κόσμου. Οι ελλείψεις αυτές, καθώς και η απουσία προοδευτικών αστικών στρωμάτων, θα οδηγήσει στη διαμόρφωση των παλαιοελλαδικών ελίτ, εξαρτημένων από το κράτος που πολιτικά θα εκφράζονται από τη Μοναρχία. Φυσικά οι αιτίες της αντινομίας αυτής είναι πολλές, που σχετίζονται στη φύση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που επικράτησε στο μεσαιωνικό ελληνικό κόσμο, με αποτέλεσμα τα κέντρα των Ελλήνων να ταυτίζονται με τα κέντρα των Οθωμανών. Η αδυναμία να συμπεριλάβει το νεαρό έθνος-κράτος τα κέντρα του έθνους, δημιούργησε δομικές αντινομίες με σοβαρές συνέπειες στη διαχείριση των ζητημάτων που σχετίζονταν με την εθνική ολοκλήρωσή.

Αντίθετα, οι Έλληνες της Ανατολής, μετά τις μεταρρυθμίσεις του Χάτι Χουμαγιούν θα ακολουθήσουν μια εκπληκτική πορεία οικονομικής ανάπτυξης και σύντομα θα αποτελέσουν τον κύριο κορμό της οθωμανικής αστικής τάξης. Οι Έλληνες αστοί της Ανατολής ελάχιστα σχέση θα έχουν με το κράτος. Θα θυμίζουν περισσότερο τα σύγχρονα μη κρατικοδίαιτα αστικά στρώματα, που εν πολλοίς είναι φορείς του εκσυγχρονισμού των κοινωνιών.

Αυτή ακριβώς η κοινωνική θέση των αστών των ραγιάδων, θα τροφοδοτήσει με ανασφάλεια και μίσος τα παραδοσιακά κυρίαρχα στρώματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έτσι θα εμφανιστεί ο ακραίος τουρκικός εθνικισμός στο πρόσωπο των Νεοτούρκων, ο οποίος εξ αρχής θα συνδυαστεί με τον милитарισμό και τη βία. Και οι βαλκανικοί πόλεμοι προήλθαν κυρίως από τη σκλήρυνση της πολιτικής των Νεοτούρκων. Η Ελλάδα έτυχε να έχει προετοιμαστεί καλά, λόγω της ανάληψης της εξουσίας από τον Βενιζέλο, που ερχόταν από τον επαναστατημένο εξελλαδικό ελληνισμό.

Έτσι διαμορφώθηκαν δύο ισχυρά -και ασύμβατα τελικά- ηγετικά στρώματα των Ελλήνων: της γραφειοκρατίας στην Παλαιά Ελλάδα από τη μια και τα ελληνικά αστικά στρώματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από την άλλη.

Οι Έλληνες της Ανατολής θα επενδύσουν πολιτικά στον αλυτρωτικό βενιζελισμό, ενώ τα κρα-

τικοδίαιτα στρώματα της Παλαιάς Ελλάδας στη Μοναρχία και το Λαϊκό Κόμμα. Το παράδοξο της ελληνικής περίπτωσης για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, είναι ότι τον ελληνικό αλυτρωτισμό και τον ελληνικό εθνικισμό στην εποχή που διαμορφώνονταν τα τελικά σύνορα στην περιοχή μας, δεν τα εξέφρασε η Ακροδεξιά και το φασιστικό κίνημα, αλλά η φιλελεύθερη παράδοση. Αυτή ήταν η βάση της σφοδρής σύγκρουσης και του μεγάλου κοινωνικού Διχασμού.

Η ελληνική Δεξιά εκείνης της περιόδου, ήταν η μοναδική στον ευρωπαϊκό χώρο που δεν ήταν επεκτατική και αλυτρωτική, αλλά αντιθέτως οικοδόμησε την πολιτική της στην άρνηση της Μικρασιατικής Εκστρατείας, στην παραγνώριση του Ζητήματος του Πόντου και στο σύνθημα "μικρά πλην έντιμος Ελλάς". Και επιπλέον μετά το '22, στο στόχαστρό της δεν έθεσε τις μειονότητες, αλλά τους πρόσφυγες από τον Πόντο, την Ιωνία, και την Ανατολική Θράκη. **Στη θέση του ρατσιστικού, αντιδραστικού αντισημιτισμού είχε υιοθετήσει τον εξίσου αντιδραστικό «Αντι-προσφυγισμό».**

Επίλογος

Αυτές είναι σε γενικές γραμμές οι ιστορικές προϋποθέσεις που μέσα τους άνοιξε η αντιπροσφυγική στάση. Κορυφαίο ρόλο είχε ο δικτάτορας Ιωάννης Μεταξάς, που υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους θαυμαστές του Μουσταφά Κεμάλ πασά, που οι Τούρκοι θα ονομάσουν Ατατούρκ, δηλαδή γεννήτορα του τουρκικού έθνους. **Ο Μεταξάς θα δωρίσει το 1938 το σπίτι στη Θεσσαλονίκη, όπου υποτίθεται ότι γεννήθηκε ο Κεμάλ, στο τουρκικό κράτος.** Έτσι η Τουρκία ίδρυσε το προξενείο της στη καρδιά της «πρωτεύουσας των προσφυγών». Επί πλέον, **ο Μεταξάς μετονόμασε την Οδό Αποστόλου Παύλου σε Οδό Κεμάλ Ατατούρκ.** Μόνο το '55, μετά το πογκρόμ κατά της ελληνικής μειονότητας στην Πόλη η οδός Κεμάλ Ατατούρκ θα ξαναπάρει το παλιό της όνομα.

Η πρώτη αυτή περίοδος της αντιπροσφυγικής στάσης της εξουσίας, μπορούμε να πούμε ότι έληξε συμβολικά το 1982, όταν ήρθη η απαγόρευση προβολής της κινηματογραφικής ταινίας «1922» του Νίκου Κούνδουρου. Την αντιπροσφυγική σκυτάλη θα πάρουν πλέον άλλες δυνάμεις. Οι πιο γνωστές εκδοχές τους εκφράζονται με τη δημοσιογραφική ομάδα του «Ιού» και με τη σχολή των μετα-μοντέρνων ιστορικών, τους λεγόμενους «αποδομιστές». Όμως αυτά τα ρεύματα θα τα αναλύσουμε σε επόμενο σημείωμα.

Ρωτήσαμε το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών

αν, σύμφωνα με τα υλικά του Κέντρου -γραπτές και προφορικές μαρτυρίες, επίσημα έγγραφα, εργασίες κ.λπ.- οι διώξεις εις βάρος των Ελλήνων της Μ. Ασίας συνιστούν γενοκτονία. Οι ερευνητές του Κέντρου Σ. Ανεσιτίδης, Μ. Κουρουπού και Ι. Πετροπούλου απάντησαν ως εξής:

«Απαντάμε σ' αυτό το δύσκολο ερώτημα στηριγμένοι στην πείρα μας ως ιστορικοί - ερευνητές του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών. Τιμούμε τη μνήμη των θυμάτων της Μικρασιατικής Καταστροφής και πιστεύουμε ότι οι κατά τόπους και κατά περίπτωση διωγμοί, σφαγές, εκτελέσεις και βιαιότητες που διαπράχθηκαν σε συνθήκες πολέμου και ενίοτε εκτεταμένα, με αποκορύφωμα την περίπτωση των Ποντίων, δεν νομιμοποιούν τη χρήση του όρου γενοκτονία σε επιστημονικό επίπεδο. Γενοκτονία, λέξη ανύπαρκτη πριν το 1944 σε όλες τις γλώσσες, είναι κατά τα λεξικά η συστηματική και προγραμματισμένη εξολόθρευση μιας ολόκληρης εθνότητας.»

**Σταύρος Ανεσιτίδης,
Ματούλα Κουρουπού,
Ιωάννα Πετροπούλου**

"Στην κατεύθυνση της οργανωμένης αμφισβήτησης της Γενοκτονίας στρατεύθηκαν τρεις ερευνητές του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών (ΚΜΣ), οι οποίοι αμφισβήτησαν και το νόμο του '94 που αφορούσε μόνο τη Γενοκτονία στον Πόντο. Το παραπάνω δημοσίευμα φιλοξενήθηκε στην εφημ. "Αυγή" το Φεβρουάριο του 2001."

"Ο δικτάτορας Ιωάννης Μεταξάς, υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους θαυμαστές του Μουσταφά Κεμάλ πασά, του Ατατούρκ. Δώρισε στην Τουρκία το σπίτι στη Θεσσαλονίκη, όπου υποτίθεται ότι γεννήθηκε ο Κεμάλ και μετονόμασε την Οδό Αποστόλου Παύλου σε Οδό Κεμάλ Ατατούρκ."